

Recensie

Opbrengstgericht werken aan mondelinge taalvaardigheid

(Handvatten om in groep 1 t/m 8 met mondelinge taal aan de slag te gaan Doelgericht werken aan het bieden van een passend onderwijsaanbod staat hierbij centraal.)

Titel : Opbrengstgericht werken aan mondelinge taalvaardigheid

Auteur(s) : Martine Gijsel & Maud van Druenen

ISBN : 978-90-77529-00-3

Uitgever : Expertisecentrum

Jaar : 2011

Aantal pagina's : 130

Prijs : € 29,94

Over de schrijver(s)/Auteur(s)

Martine Gijsel is spraak- en taalpatholoog en logopedist. Ze deed promotieonderzoek naar het voorspellen en begeleiden van leesproblemen. In de projecten van het Expertisecentrum Nederlands werkt ze aan de verbetering van het taal- en leesonderwijs in de basisschool.

Maud van Druenen is orthopedagoog en leerkracht basisonderwijs. Bij het Expertisecentrum Nederlands zet ze zich in voor een goede afstemming tussen theoretische wetenschappelijke kennis en de onderwijspraktijk. Tevens is zij docent aan de Radboud Universiteit Nijmegen bij de opleiding Pedagogische Wetenschappen.

Over de inhoud van het boek:

Het boek bestaat uit vijf hoofdstukken en een aantal bijlagen. Alle hoofdstukken starten met een overzicht van de paragrafen van het hoofdstuk. In de hoofdstukken worden boeken en literatuurlijsten geboden. Hoofdstuk 4 (Taalstimulering bij leerlingen met een taalachterstand) en 5 (Taalstimulering bij hoogbegaafde leerlingen) hebben dezelfde opbouw en gaan uit van de onderwijsbehoeften van de leerlingen.

In het boek staan ook handige en bruikbare tips.

Hoofdstuk 1: mondelinge taalvaardigheid:

Alles draait om mondelinge taalvaardigheid; een gesprek voer je immers nooit alleen! Bovendien is mondelinge taal niet gebonden aan een specifiek vakgebied of een specifieke situatie: het is er altijd!

De kerndoelen rondom mondelinge taalvaardigheid zeggen iets over het onderwijsaanbod op school; ze zeggen niets over wat een leerling aan het einde van de basisschool zou moeten beheersen. Sinds 1 augustus 2010 hebben we de 'Wet Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen' Hierin wordt beschreven wat het wenselijke prestatieniveau is. In het boek 'Opbrengstgericht werken aan mondelinge taalvaardigheid' worden de referentieniveaus beschreven.

Opbrengstgericht werken wil zeggen: gegevens van de leerlingen worden gebruikt om het onderwijsaanbod af te stemmen op de leerlingen. Dus: het verzamelen van leerling-gegevens, deze analyseren en interpreteren en vervolgens op basis hiervan afstemmen op de leerbehoeften van de leerlingen.

Mondelinge taalvaardigheid heeft te maken met vier spreek- en luistervaardigheden:

- Pragmatische taalvaardigheid (deelnemen aan gesprekken en interactief leren),
- Uitdrukkingsvaardigheid (taalgebruik en woordenschat),
- Tekstvaardigheid (begrijpend luisteren, vertellen en presteren),
- Taalbeschouwing (reflectie op communicatie en taal).

Deze vier aspecten worden in hoofdstuk 1 verder toegelicht en uitgewerkt. De acht leerlijnen zijn erin opgenomen. De vier spreek- en luistervaardigheden komen in elk van de volgende vier hoofdstukken terug en worden vervolgens verder uitgewerkt. Bij elk aspect wordt de rol van de leerkracht beschreven. De laatste paragraaf van de hoofdstukken beschrijft hoe de leerlijn vertaald kan worden naar de tussendoelen en hoe er met het tussendoel gewerkt kan worden en zo wordt er een lijn naar de praktijk getrokken. Elke hoofdstuk wordt afgesloten met een literatuurlijst.

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op het signaleren van onderwijsbehoeften. Hiervoor wordt o.a. gebruik gemaakt van toetsen, observeren en registreren. Er wordt een overzicht geboden van de toetsen die beschikbaar zijn voor het basisonderwijs. Het boek biedt zelf ook observatielijsten. Na het observeren wordt een plan gemaakt waarbij leerlingen geregistreerd worden die extra aandacht nodig hebben. Het boek geeft de suggestie om ook leerlingen aan het woord te laten over hun eigen kijk op hun taalvaardigheid. Bij de zgn. 'Peerevaluatie' beoordelen leerlingen elkaar op proces en resultaat. Hiervoor is een voorbeeld van een evaluatieformulier opgenomen dat gebruikt kan worden bij een spreekbeurt. Tevens is er een voorbeeld van een reflectieformulier m.b.t. portfolio. Er worden ook suggesties geboden hoe resultaten op school- groep- en leerling-niveau geanalyseerd kunnen worden. In dit hoofdstuk wordt uitgelegd hoe de observatielijsten achter in het boek te gebruiken zijn

Hoofdstuk 3 biedt uitgangspunten voor taalstimulering. Men spreekt over 'Interactief taalonderwijs', 'Sociaal leren' en 'Strategisch leren'.

- Interactief taalonderwijs: betekenisvol leren vanuit een betekenisvolle context zoals het werken van routines en ankers. Onder routines worden de betekenisvolle activiteiten verstaan die iedere dag of week terugkomen en die vanzelf aanzetten tot communicatie. Voorbeelden hiervan zijn o.a. dagritmeactiviteiten, verjaardagen vieren, opbouwen van de thematafel. De leerkracht fungeert hierbij vooral als coach die stuurt en ondersteunt bij de routine. Ankers zijn een betekenisvolle beginsituatie die prikkelt en uitdaagt tot taalleren zoals een nieuw onderwerp, een film, een bijzondere gebeurtenis.
- Bij Sociaal leren is de taalontwikkeling afhankelijk van de mogelijkheden van het kind en van de invloeden uit de omgeving. Zo leren kinderen ook van elkaar!
- Bij Strategisch leren worden de taken op een efficiënte manier aangepakt. Het gaat om cognitieve strategieën zoals: het vinden van een hoofdgedachte in een tekst, reflecteren op eigen taalgedrag, het opbouwen van een betoog.

Taalstimulering is ook een middel om kennis te vergaren bij een andere vakken. Ook hier spelen weer de spreek- en luistervaardigheden een rol. In paragraaf 3.2 wordt de link gelegd met rekenen en taalvakken. In paragraaf 3.3 wordt ingegaan op het inrichten van de leeromgeving en worden een aantal middelen beschreven zoals: taalpoppen, thematafel, plaat- en beeldmateriaal, woorden in de klas (woordmuur, woordweb). Ook wordt er over multimedia gesproken.

In hoofdstuk 4 wordt over taalstimulering bij leerlingen met een taalachterstand gesproken. Vanuit de HGW-gedachte wordt gekeken wat het kind nodig heeft. De 4 spreek- en luistervaardigheden worden besproken en vanuit deze vier items worden linken gelegd naar de leerling met taalachterstand: wat zijn de kenmerken, wat zijn de doelen en vaardigheden en wat heeft de leerling nodig om de doelen te bereiken. Er worden concrete voorbeelden en suggesties genoemd.

In hoofdstuk 5 staan de hoogbegaafde leerlingen centraal. Ook hierbij wordt uitgegaan van de spreek- en luistervaardigheden. Net als in hoofdstuk 4 wordt ook hier ingegaan op de onderwijsbehoeften van de leerlingen. Er wordt ingegaan op compacten en verrijken van de stof.

Het laatste deel van het boek zijn de bijlagen:

- Leerlijnen,
- Tussendoelen voor onder-, midden- en bovenbouw
- Toetsen,
- Observatielijsten (doel: vaststellen in hoeverre een leerling een bepaalde vaardigheid beheerst),
- Beknopte samenvatting van hoofdstuk 4,
- Beknopte samenvatting van hoofdstuk 5,
- Kijkwijzer leeromgeving,

- Kijkwijzers mondelinge taalvaardigheid.

Helaas zijn de observatielijsten en kijkwijzers niet digitaal verkrijgbaar.

Tot slot:

Het boek is duidelijk geschreven en is heel goed bruikbaar. De voorbeelden en tips die beschreven worden maken het allemaal extra duidelijk.

De tussendoelen zijn duidelijk en helder beschreven en het is prettig dat die in de bijlagen nog eens extra per bouw benoemd worden. Ook de bijlage over toetsen geeft een goed overzicht van methodeonafhankelijke toetsen om mondelinge taalvaardigheid te toetsen.

Ik heb zelf gebruik gemaakt van onderdelen van de observatielijsten tijdens een schoolbezoek: het onderdeel 'Specifieke aandachtspunten bij het werken met leerlingen met een taalachterstand'. Het gaf mij duidelijke handvatten bij het kijken in de klassen. Het was lastig kopiëren, dus ik hoop dat de lijsten in de toekomst digitaal aangeleverd zullen worden

Marijke Lamers